

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 18. prosince 2025 ve věci č. 37514/20 a další – *Černý a ostatní proti České republice*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal porušení práva stěžovatelů, advokátů, na respektování soukromého života a korespondence podle článku 8 Úmluvy kvůli založení jejich e-mailové komunikace s klientem do trestního spisu, a v této souvislosti i porušení práva na účinný prostředek nápravy podle článku 13 Úmluvy. Týmž poměrem hlasů Soud konstatoval, že v řízení před Ústavním soudem došlo k porušení práva stěžovatelů na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, když jim Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti nezaslal písemné podání České advokátní komory.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé hájili zájmy klienta, proti kterému orgány činné v trestním řízení vedly dvě související trestní řízení. V roce 2016 při vyšetřování první trestní věci (krácení daní) policie zajistila při domovní prohlídce klienta stěžovatelů elektronická zařízení, ze kterých vyňala také komunikaci mezi ním a jeho obhájci, stěžovateli. Tu posléze soud rozhodující ve druhé trestní věci (ovlivňování svědků a tlumočnicka) založil do spisu, aniž by posoudil, zda je pro věc relevantní. Stěžovatelé i jejich klient se proti tomu opakovaně ohradili a neúspěšně usilovali před různými vnitrostátními orgány, včetně Ústavního soudu, o vynětí komunikace ze spisu a o její zničení. V řízení o ústavní stížnosti Ústavní soud obdržel návrh České advokátní komory na přiznání postavení vedlejšího účastníka, který nezaslal k vyjádření stěžovatelům, přičemž podání obsahovalo i názor komory na význam zajištění ochrany privilegované komunikace mezi advokáty a jejich klienty. Část stěžovatelů se následně domohla před civilními soudy omluvy v řízení o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu, když tyto shledaly pochybení v postupu trestního soudu. V roce 2025 Nejvyšší soud v souvislosti s odškodňovacím řízením zahájeném klientem stěžovatelů shledal, že je povinností trestních soudů nezakládat data zjevně nepotřebná pro dané trestní řízení do spisu.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali porušení práva na respektování soukromého života a korespondence kvůli založení jejich privilegované komunikace s klientem do trestního spisu.

a) K přijatelnosti stížností

Soud se nejprve zabýval tím, zda stěžovatelé vyčerpali jim dostupné prostředky nápravy. Podotkl, že tvrzený zásah zde spočíval v založení komunikace do trestního spisu, čímž se její obsah stal přístupným dalším osobám. Připomněl, že účinný prostředek nápravy proti zásahu v těchto případech musí umožňovat přezkoumání zákonnosti vytýkaného jednání a vést k vynětí či zničení materiálů, bylo-li jednání shledáno protiprávním (*Pruteanu proti Rumunsku*, č. 30181/05, rozsudek ze dne 3. února 2015, § 55–56). V posuzované věci vnitrostátní právo neumožňovalo civilním soudům nařídit vynětí či zničení materiálu z trestního spisu. Z toho vyplývá, že žaloba na náhradu škody proti státu za nesprávný úřední postup, i kdyby vedla k přiznání přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu, nebyla sama o sobě účinným a adekvátním prostředkem nápravy. Týž závěr Soud učinil i stran možnosti stěžovatelů obrátit se na trestní soud poté, co civilní soudy konstatovaly protiprávnost založení komunikace do spisu. Trestní soud totiž již dříve opakovaně odmítl stěžovatelům v tomto ohledu vyhovět. Stěžovatelé tak nemohli rozumně očekávat, že na základě rozhodnutí civilních soudů trestní soud obrátí a komunikaci ze spisu vyjme. Ostatně to mohl učinit z vlastní iniciativy bez ohledu na

aktivitu stěžovatelů a neučinil. Podle Soudu stěžovatelé vyčerpali dostupné prostředky nápravy a chtít po nich, aby čerpali další prostředky nápravy s nejistým výsledkem by bylo přehnaně formalistické.

Dále Soud podotkl, že uznání porušení práv stěžovatelů civilním soudem je nezbytné postavení obětí ve smyslu článku 34 Úmluvy, jelikož komunikace mezi nimi a klientem nebyla ze spisu odstraněna. Konečně Soud zdůraznil, že založením komunikace do spisu trestní soud zpřístupnil její obsah, včetně strategie obhajoby, státnímu zástupci a spoluobžalovaným, jejichž zájmy mohly být v rozporu se zájmy klienta stěžovatelů. Byť komunikace neposloužila v trestním řízení jako důkaz, její zpřístupnění narušilo vztah důvěry a důvěrnosti komunikace mezi stěžovateli jako obhájci a jejich klientem. Již samotné zařazení privilegovaných materiálů do spisu proto mohlo stěžovatelům značně uškodit s ohledem na význam jejich role coby advokátů (*Michaud proti Francii*, č. 12323/11, rozsudek ze dne 6. prosince 2012, § 118). Soud proto tuto námitku prohlásil za přijatelnou.

b) K odůvodněnosti stížností

Mezi stranami nebylo sporu, že data vyňatá z elektronických zařízení a založená do spisu obsahovala chráněnou komunikaci mezi stěžovateli a klientem a že tím došlo k zásahu do práva stěžovatelů na respektování soukromého života a korespondence. Komunikace mezi advokáty a klienty přitom podle článku 8 Úmluvy požívá zvláštní ochrany. Byť v dané věci došlo k vynětí dat z elektronických zařízení klienta, podle Soudu nelze dovodit, že se stěžovatelé vzdali práv zaručených jim daným článkem jen kvůli existenci možnosti, že data zaslaná klientovi mohou získat další osoby či úřady. Naopak mohli očekávat, že soukromí jejich komunikace bude nadále respektováno (*Bărbulescu proti Rumunsku*, č. 61496/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. září 2017, § 73). Ochrana poskytovaná komunikaci mezi advokátem a klientem by postrádala smysl, pokud by se nevztahovala na elektronickou komunikaci uloženou na zařízeních advokáta či klienta. Soud se proto zaměřil na posouzení oprávněnosti daného zásahu, který lze ospravedlnit podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy pouze, je-li v souladu se zákonem, sleduje legitimní cíl a je k dosažení tohoto cíle v demokratické společnosti nezbytný.

Soud vyšel z toho, že civilní soudy uznaly protiprávnost zásahu, byť nenalezly konkrétní ustanovení výslovně zakazující prohlášení privilegované komunikace uložené na zajištěných elektronických zařízeních. Opřely se proto o obecné zásady ochrany profesního tajemství a analogicky o § 88 odst. 1 a § 158d trestního řádu, které se ale uplatňují v odlišných kontextech. Naopak trestní soud a další vnitrostátní orgány shledaly, že vynětí privilegované komunikace a její založení do spisu protiprávní nebylo. Ústavní soud konstatoval, že samotným stěžovatelům jako advokátům nenáleželo v trestním řízení vedeném proti jejich klientovi právo na zvláštní ochranu jejich komunikace s klientem.

K požadavku, aby k zásahu došlo v souladu se zákonem, Soud připomněl, že dané opatření musí mít základ ve vnitrostátním právu, právní úprava musí být v souladu se zásadami právního státu a předvídatelná co do důsledků (*Big Brother Watch a ostatní proti Spojenému království*, č. 58170/13 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 25. května 2021, § 332). Znění právní úpravy musí být dostatečně jasné, aby osobám poskytovalo přiměřené informace o okolnostech a podmínkách, za kterých jsou úřady oprávněny přijmout opatření, a musí obsahovat dostatečné záruky proti svévoli a možnému zneužití, včetně konkrétních procesních záruk při ochraně důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty. Nesplnění požadavku zákonnosti Soud shledal, jestliže vnitrostátní právo neobsahovalo konkrétní a předvídatelný postup pro nakládání s nosiči dat a pro oddělení privilegovaných materiálů, potažmo neexistoval postup zajišťující, že privilegovaná komunikace nebude zpřístupněna orgánům provádějícím vyšetřování dříve, než soudy provedou jejich důkladnou analýzu (*Särgava proti Estonsku*, č. 698/19, rozsudek ze dne 16. listopadu 2021, § 99–103, § 107).

Ve věci stěžovatelů proto Soud zkoumal, zda právní úprava vynětí dat ze zajištěných elektronických zařízení byla dostatečně jasná a předvídatelná pro adresáty a zda obsahovala dostatečné záruky k ochraně důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty. Podtrhl, že vnitrostátní právo neobsahovalo jasný a výslovný zákaz nakládání s privilegovanou komunikací na zajištěných elektronických zařízeních v rámci trestního řízení. Civilní soudy dovodily, že komunikace podléhá ochraně profesního tajemství, poukázaly na Listinu základních práv a svobod a analogii s § 88 odst. 1 trestního řádu. Ostatní

vnitrostátní orgány, včetně Ústavního soudu, ale porušení zákazu neshledaly. Podle Soudu tedy nebylo zřejmé, zda existuje úprava zakazující seznamování se s privilegovanou komunikací získané z elektronických zařízení klienta, a pokud ano, jak je v praxi uplatňována. Jinými slovy, neexistovala právní úprava nakládání s privilegovanou elektronickou komunikací, jejíž účinky byly předvídatelné pro adresáty. Tento stav podle Soudu vedl k tomu, že úprava neobsahovala žádný konkrétní a předvídatelný postup pro třídění dat a oddělení privilegovaných materiálů uložených na nosičích dat, který by odpovídal judikatuře Soudu. Byť určitá vodítka poskytl rozsudek Nejvyššího soudu, k jeho vydání došlo až poté, co stěžovatelé podali stížnosti k Soudu. Současně neměl vliv na skutečnost, že jejich komunikace již byla zařazena do spisu a zpřístupněna dalším osobám. Nadto samotný rozsudek Nejvyššího soudu nepovažoval Soud za postačující pro účely stanovení jasného a předvídatelného postupu ve smyslu své judikatury.

Soud dospěl k závěru, že právní úprava nebyla předvídatelná kvůli nejasnému rámci a absenci dostatečných procesních záruk stran ochrany privilegované komunikace na zajištěných elektronických zařízeních. Právní úprava tedy nevyhověla požadavku, že zásah musí být v souladu se zákonem ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy. Zásah do práv stěžovatelů tak neměl dostatečnou oporu ve vnitrostátním právu. Z tohoto důvodu nebylo nutné, aby Soud zkoumal naplnění ostatních požadavků uvedených v čl. 8 odst. 2 Úmluvy. Soud proto shledal, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 13 ÚMLUVY

Stěžovatelé dále namítali porušení práva na účinný prostředek nápravy, když neměli k dispozici postup, jehož prostřednictvím by mohli dosáhnout odstranění chráněné komunikace z trestního spisu.

Soud ve smyslu závěrů uvedených výše podotkl, že právo na účinný prostředek nápravy ve vztahu k tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy kvůli založení privilegovaného materiálu do soudního spisu vyžaduje možnost dosáhnout přezkoumání zákonnosti vytykaného jednání a nařízení vyjmutí nebo zničení chráněných materiálů, jestliže je dané jednání shledáno protiprávním. Zopakoval rovněž, že stěžovatelé takový prostředek k dispozici neměli. Podání adresované trestnímu soudu nesplňovalo kritéria účinného prostředku nápravy zejména proto, že neexistoval jasný a předvídatelný postup stran posouzení dat a odstranění privilegované komunikace. Podle Soudu tak stěžovatelé neměli v rozhodné době k dispozici žádný účinný prostředek nápravy, tudíž došlo k porušení článku 13 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelé konečně namítali porušení práva na spravedlivý proces, jelikož jim Ústavní soud nezaslal k vyjádření podání ČAK.

Soud připomněl obecné zásady ohledně práva na kontradiktorní řízení. Toto právo není absolutní; jeho rozsah se může lišit podle charakteru konkrétního řízení (*Vorotnikova proti Lotyšsku*, č. 68188/13, rozsudek ze dne 4. února 2021, § 21–22, s dalšími odkazy). Soud připomněl, že v minulosti při posuzování, zda stěžovatelé utrpěli „podstatnou újmu“, jestliže jim Ústavní soud nezaslal podání jiného účastníka řízení k vyjádření, bral v úvahu dvě kritéria: a) zda předmětné podání odkazovalo pouze na vlastní rozhodnutí daného účastníka vydané v předmětné věci a b) zda Ústavní soud své rozhodnutí o nepostoupené podání opřel. Později k tomu dodal, že musí také existovat skutečně pádné důvody k tomu, aby podání přijatá a založená do spisu pro účely posouzení soudem nebyla účastníkům poskytnuta (*Janáček proti České republice*, č. 9634/17, rozsudek ze dne 2. února 2023, § 53).

V posuzované věci ČAK požádala o přiznání postavení vedlejší účastnice v řízení před Ústavním soudem. V návrhu předestřela i svůj názor na ochranu důvěrnosti privilegované komunikace, který následně Ústavní soud stručně shrnul ve svém usnesení, ve kterém ČAK rovněž přiznal postavení vedlejší účastnice. Stěžovatelé však nedostali možnost se k návrhu či názoru ČAK vyjádřit. Podání ČAK přitom obsahovalo nové argumenty, s nimiž se mohl vypořádat už jen Ústavní soud. Přesto neuvedl žádné důvody, proč neposkytl podání stěžovatelům. Soud nepřehlédl, že se ČAK o řízení před Ústavním soudem dozvěděla od právního zástupce stěžovatelů, že její podání směřovalo ve prospěch stěžovatelů

a že se Ústavní soud v usnesení neopřel o její argumenty. Pro posouzení věci však nepovažoval za rozhodující, zda jim mohlo nezaslání podání způsobit újmu na právech (tamtéž, § 54). Totéž platí i stran toho, v jaké míře mohl názor ČAK ovlivnit úvahy Ústavního soudu (*Kuopila proti Finsku*, č. 27752/95, rozsudek ze dne 27. dubna 2000, § 35). Konečně ani možnost právního zástupce stěžovatelů nahlédnout do spisu prostřednictvím online aplikace nezbavila Ústavní soud povinnost zaslat podání ČAK k vyjádření. S ohledem na výše uvedené Soud konstatoval, že respektování práva na spravedlivý proces v dané věci vyžadovalo, aby stěžovatelé dostali příležitost seznámit se s podáním ČAK a vyjádřit se k němu. Soud proto shledal, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Serghides uplatnil k části rozsudku týkající se práva na spravedlivý proces souhlasné stanovisko. Podle jeho názoru samotné nezaslání podání účastníkům řízení k vyjádření má bez dalšího vést k závěru o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Vzhledem k významu zásady kontradiktornosti považuje za irelevantní, zda pro tento postup existovaly důvody.